

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу

Щербан Марії Дмитрівни

«Розвиток кредитної кооперації в регіоні»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

1. Актуальність, мета і задачі дисертаційного дослідження

Обраний Україною євроінтеграційний вектор розвитку вимагає структурної перебудови усіх сфер національної економіки. Враховуючи те, що регіони є системоформуючими складовими економіки держави, дослідження особливостей розвитку кредитної кооперації в регіонах вимагає від органів державного регулювання впровадження сучасних механізмів контролю за розвитком ринків фінансових послуг, побудованих на науковій основі. Значущість роботи підвищує поєднання в дослідженні теоретичних та практичних аспектів управління розвитком кредитної кооперації, а саме у регіональному вимірі.

Актуальність обраної теми також обумовлена недостатньою розробкою теоретико-методичних основ та практичного інструментарію розвитку кредитної кооперації в регіоні. Необхідність аналізу процесу розвитку кредитної кооперації в регіонах викликана низкою чинників: кредитна кооперація є важливою сферою фінансової системи країни, рівень розвитку якого є одночасно й індикатором стану розвитку кредитних відносин у державі; за останні роки спостерігаються тенденції зміщення акцентів діяльності кредитних спілок компаній з фінансових центрів держави в регіони; відсутність чіткого підходу до визначення рівня розвитку кредитної кооперації в регіонах держави не дозволяє охарактеризувати ступінь розвитку або депресивності регіонів саме з цієї точки зору; за роки незалежності не здійснено ґрунтовного аналізу та оцінки розвитку кредитної кооперації в Закарпатській області. Такий аналіз дозволяє визначити тенденції та напрями розвитку досліджуваної сфери Закарпаття, водночас на його основі обґрунтувати наявність проблем та перепон, що стоять на заваді досягнення кредитною кооперацією свого належного місця в економіці регіону.

Наявність широкого кола завдань державної політики до розвитку продуктивних сил та регіональної економіки, які стосуються як територіального

розвитку, так і окремих ринків, зокрема кредитної кооперації, свідчить про те, що тема дисертаційної роботи Щербан М.Д. є актуальною, має практичну спрямованість і може бути використана органами регулювання ринків фінансових послуг та місцевими адміністраціям для прийняття рішень з розвитку кредитної кооперації в регіоні. Значущість роботи підвищує поєднання в дослідженні теоретичних та практичних аспектів управління розвитком кредитної кооперації, саме у регіональному контексті. Фокусування даної дисертації саме на розкритті цих питань обумовлює значну наукову та практичну цінність отриманих результатів і дозволяє поставити нові завдання для подальшого проведення дослідження.

Дисертаційна робота виконана згідно з тематикою науково-дослідницьких робіт ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – «Структурна політика і регіональні пріоритети розвитку Закарпатської області в умовах економічної трансформації» (номер державної реєстрації 0105U004082) та Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАНУ – «Перспективи економічного розвитку територіальних громад Закарпаття в умовах децентралізації влади» (№ державної реєстрації 0114U006489)

Для досягнення поставленої мети дослідження, здобувачем було вирішено наступні задачі: обґрунтувати сутність категорії «кредитна кооперація регіону» і визначити її роль в регіональній економіці; розробити методичне забезпечення щодо оцінки і прогнозування розвитку кредитних спілок в регіоні; сформувати інформаційний простір показників розвитку кредитної кооперації регіону; розробити методичний підхід щодо рейтингової оцінки розвитку кредитної кооперації та визначення рівня її диференціації в регіонах України; здійснити компаративний багаторівневий аналіз сучасного стану розвитку кредитної кооперації; дослідити особливості державного та саморегулювання діяльності кредитної кооперації на регіональному рівні та їх вплив на її розвиток; здійснити прогнозування розвитку кредитної кооперації регіону на середньострокову перспективу.

Враховуючи актуальність та перспективність обраного напрямку досліджень, коректність поставлених в роботі завдань як в теоретичному, так і в прикладному аспектах, а також змістовність запропонованих підходів до їх вирішення з наступним аналізом отриманих результатів, дослідження Щербан М.Д. можна

вважати суттєвим науково-практичним внеском в розробку науково обґрунтованих підходів до проведення оцінки та прогнозування процесів функціонування і розвитку кредитної кооперації в регіоні.

2. Новизна та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації, представлених наукових праць та авторефератом рецензованого наукового дослідження дає можливість визначити основні наукові положення, висновки і пропозиції, що сформовані здобувачем самостійно і які характеризуються науковою новизною та відображають особистий внесок дисертанта.

Отримані результати дослідження є достатньою мірою обґрунтовані, що підтверджується проведенням глибоким оглядом робіт вітчизняних і зарубіжних учених-економістів з питань визначення сутності терміну «кооператив» (Додаток А), терміну «регіон» (Додаток Б), терміну «кредитний кооператив» (с. 16-20), використанням достатньої кількості статистичної та звітної інформації в динаміці щодо діяльності кредитних кооперативів, що діють в регіонах України, та сучасної практики рейтингового оцінювання кредитної кооперації, методу екстраполяційного прогнозування, математичної статистики. Для вирішення поставлених наукових завдань у роботі були використані сучасні методи наукових досліджень, серед яких: фундаментальні принципи системного підходу, загальнонаукові методи аналізу.

Слід підкреслити системність роботи, про яку свідчить логіка викладення матеріалу дисертації. Зміст дисертації послідовно відображає сутність вирішених завдань, автор цілеспрямовано дослідила основні аспекти проблеми, що дозволило їй отримати розгорнуті та важливі результати.

Поставивши за мету обґрунтування і розробку теоретичних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування кредитної кооперації в регіонах України, автор сформулювала широке коло наукових і практичних завдань. Їх реалізація дозволила отримати результати, які свідчать про наукову новизну, практичне значення та наявність предмету прилюдного захисту.

До найбільш суттєвих результатів дисертаційної роботи, які в сукупності вирішують задачу подальшого наукового і методичного забезпечення розвитку кредитної кооперації регіону, можна віднести:

- розроблено методичне забезпечення щодо оцінки і прогнозування розвитку кредитних спілок в регіоні, реалізація якого на основі комплексного і системного підходів дозволила провести діагностику ефективності функціонування та розвитку кредитних кооперативів регіонів України;
- розроблено методичний підхід щодо рейтингової оцінки розвитку кредитних спілок в регіоні, який, на відміну від існуючих, є інструментарієм для вибору кредитної та інвестиційної стратегії з метою оптимізації фінансових результатів діяльності кредитної спілки, а також слугує базисом для визначення рівня диференціації розвитку кредитної кооперації в регіонах України;
- удосконалено методичний інструментарій щодо прогнозування розвитку кредитних спілок в регіоні, що дозволило визначити прогнозні зміни показників кредитної кооперації та розробити напрямки активізації її економічного розвитку;
- удосконалено та використано в роботі просторово-динамічну багаторівневу оцінку функціонування і розвитку кредитної кооперації, яка дала можливість провести комплексну і локальну діагностику діяльності кредитних спілок на національному та регіональному рівні;
- удосконалено методичний інструментарій аналізу і діагностики сучасного стану розвитку кредитної кооперації в регіональному аспекті, що базується на систематизації та удосконаленні системи статистичних показників, виключає упередженість оцінок, надає всебічну характеристику, і забезпечує відкритість та об'єктивність висвітлення реального фінансового стану кредитних спілок регіону;
- уточнено методичний підхід щодо визначення перспективних напрямків розвитку кредитної кооперації регіону, який забезпечить вибір генерального вектору її розвитку, спрямованого на економічне зростання регіону;
- уточнено понятійний апарат кредитної кооперації регіону на основі використання дефініційного аналізу, що дозволило дослідити дане багаторівневе та багатоаспектне явище в регіональному та структурному розрізах, а також створило передумови визначення місця та впливу кредитних кооперативів на економіку регіону.

3. Аналіз відображення результатів дослідження в публікаціях та авторефераті

Основні положення дисертаційної роботи достатньо повно і аргументовано викладено в статтях у наукових журналах та збірниках наукових праць. Основний зміст роботи опубліковано у 16 друкованих наукових працях, серед яких: 9 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті – у зарубіжних виданнях, 5 публікації – за матеріалами конференцій.

Автореферат дисертації достатньо повно відображає результати проведеного дослідження і відповідає змісту дисертаційної роботи.

В опублікованих працях відтворено основний зміст та наукові результати дисертації. За матеріалами досліджень зроблені доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях. Обсяг друкованих робіт та їх кількість відповідають вимогам до публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Автореферат містить відомості про зміст дисертації, ступінь новизни розробок, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Матеріал автореферату та дисертації викладено чітко, послідовно, літературною мовою. Ілюстративний матеріал допомагає зрозуміти й оцінити основні ідеї роботи.

4. Відповідність структури дисертації встановленим вимогам

Грунтовний аналіз дисертації дає всі підстави зробити висновок про те, що наукова робота автора є закінченим самостійним дослідженням, що містить елементи наукової та практичної цінності. Основні положення дослідження, які виносяться на захист, а також висновки є чіткими, продуманими і достатньо аргументованими.

За своєю структурою, обсягом і оформленням дисертація відповідає вимогам до кандидатських дисертацій. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 144 найменувань, додатків, розміщених на 11 сторінках. Основний зміст дисертації викладено на 182 сторінках машинописного тексту. Робота ілюстрована 50 таблицями та 4 рисунками.

5. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Дисертація містить теоретичну цінність, що полягають у розробці методичного забезпечення оцінки і прогнозування розвитку кредитних спілок в

регіоні, що виступило концептуальною основою для оцінки ефективності функціонування та розвитку кредитних кооперативів регіонів України і дозволила провести оцінку просторової асиметричності функціонування та розвитку кредитних кооперативів регіонів України.

Практична цінність отриманих результатів полягає в наданні пропозицій та виробленні рекомендацій щодо забезпечення фінансово-економічного стану кредитних кооперативів у регіоні.

Загальні науково-методичні положення та прикладні результати дисертації, підтвержені відповідними довідками, використані: у КС «Йван» та КС «Нарцис» при розробленні пріоритетних напрямів їх діяльності та розвитку; в роботі Громадської ради при Закарпатській ОДА при визначенні стратегій розвитку кредитної кооперації в регіоні та «Спілки підприємців Закарпаття» при розробці ініціатив щодо перспектив розвитку малого і середнього бізнесу у Закарпатській області; у навчальному процесі Карпатського інституту підприємництва ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» при викладанні лекційних та практичних занять з навчальних дисциплін.

6. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційної роботи

Висновки та отримані результати можуть бути використані при подальшому вивченні питань, пов'язаних з розвитком ринків фінансових послуг, зокрема на регіональному рівні, при викладанні навчальних дисциплін з ринків фінансових послуг, а також спецкурсів з регіональної економіки.

Результати проведених досліджень, зокрема запропонований методичний інструментарій дослідження сучасного стану розвитку кредитної кооперації в регіоні (п. 2.2 дисертації) та отримані на його основі розрахунки до певної міри можна визнати такими, що можуть бути: використані при розробці регіональних програм соціально-економічного розвитку; враховані при розробці регіональних програм стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу; враховані у діяльності Нацкомфінпослуг з метою покращення державного регулювання за функціонуванням ринків небанківських фінансових послуг.

Сфера практичного застосування результатів дослідження – управління облдержадміністрацій, комітети Верховної Ради України; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг, кредитні спілки,

інститути саморегулювання ринку кредитного кооперування (НАКСУ, ВАКС, ПЗВ).

7. Зауваження та дискусійні питання

Незважаючи на загальну позитивну оцінку, робота не позбавлена недоліків, серед яких слід виділити наступні:

1. Дисертантом вдало вибрано та описано способи регулювання кредитної кооперації, серед яких виділено державне регулювання та саморегулювання. На відміну від трактування автора, що базується на дослідженнях вітчизняних науковців, і згідно якого саморегулювання здійснюється саморегулювними організаціями, цей спосіб регулювання доречно розглядати у контексті зарубіжного досвіду. Останній свідчить про існування трьох способів регулювання: державного регулювання, інституційного регулювання, що здійснюється саморегулювними та самоврядними організаціями (іменується ще як метарегулювання чи співрегулювання), а також власне саморегулювання. Особливістю останнього способу є співпадіння об'єкта та суб'єкта регулювання. У зв'язку з цим автору доречно було врахувати ці способи регулювання та модифікувати структуру рис. 1.1(с. 28).
2. Виділення факторів, що гальмують розвиток кредитної кооперації на загальнодержавному та регіональному рівні доречно було систематизувати в кінці п.п. 3.1. у вигляді діаграми Ісікави, що сприяло б кращому унаочненню та систематизації цих факторів впливу і дозволило б автору побудувати діаграму аналізу кореневих причин низького розвитку досліджуваної сфери.
3. Запропонована система аналітичних показників (с.55-58) має теоретичне і практичне значення, але всі вони є тільки авторським баченням дисертанта і приведені без аналітичного обґрунтування.
4. Робота має нерівномірну структуру за обсягом підрозділів: наприклад, п. 1.2 має 27 сторінок, п. 2.2 містить 23, а п. 2.3 – 26 сторінок, тоді як, інші підрозділи роботи становлять в середньому 15 сторінок.
5. Доцільно було б чіткіше окреслити стратегічні напрямки та перспективи розвитку кредитної кооперації в Закарпатській області, враховуючи отримані результати екстраполяційного прогнозування (табл. 3.4 на с. 163).

8. Загальні висновки

Проведений аналіз дисертації дозволив зробити наступні висновки:

- положення дисертації, котрі виносяться на захист, є належним чином обґрунтованими, містять елементи наукової новизни і мають практичну цінність;
- зроблені зауваження суттєво не знижують загальної позитивної оцінки роботи, котра виконана на належному науковому і методичному рівні.

Робота відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567.

За складом вирішених задач дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. У зв'язку з цим, вважаю, що автор дисертації, Щербан Марія Дмитрівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за даною спеціальністю.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри обліку та аудиту
Закарпатського угорського інституту
імені Ференца Ракоці II,
кандидат економічних наук, доцент

Бачо Р.Й.

Підпис Бачо Р.Й. засвідчую

Вчений секретар
Закарпатського угорського інституту
імені Ференца Ракоці II

Ваш О.Т.

